

Колекція рушників з фондів збірок міського краєзнавчого музею м. Нетішина

Одним із основних напрямків музейної діяльності є фондова робота [2]. Вона є фундаментом всієї музейної справи. Пошукова і збиральницька робота сприяють поповненню фондів збірок і збільшенню їх чисельності. Фондові збірки – джерела інформації, в яких сконцентровані різносторонні характеристики музейних експонатів, що сприяють науково-дослідній роботі.

В фондах міського краєзнавчого музею м. Нетішина зосереджені предмети музейного значення, які допомагають досліджувати і вивчати історію певних періодів, природу краю, матеріальну і духовну культуру народу.

Ми зупинимося на пам'ятках матеріальної і духовної культури, зокрема розглянемо етнографічну колекцію «Рушники» групи зберігання «Тканина». Пошук і збір предметів музейного значення, які з часом стали експонатами музею, розпочався ще в 90-х роках ХХ століття. Здійснювалися експедиції в села Славутського, Ізяславського, Білогірського районів Хмельницької області, Острозького району Рівненської області [4, с. 3; 7, с. 6], етнографічні розвідки в села Славутського району Хмельницької області [5, с. 225]. Поповнювалися фондові збірки і завдяки доброчинним передачам музею речей побуту від жителів краю. Таким чином, в музеї нараховується 138 рушників, вишитих на фабричній тканині, 18 рушників, вишитих на домотканому полотні, 9 домотканих рушників.

Хронологічні рамки виготовлення рушників охоплюють ХХ ст. – початок ХХІ ст. Є рушники, які датуються ХІХ століттям (Т-316, Т-317). Найбільше рушників вишито на фабричній тканині в другій половині ХХ століття (110).

Класифікація за місцем створення розкриває і географію побутування. Це села Кутки (Т-42, Т-43, Т-493, Т-494), Пашуки (Т-44), Лисиче (Т-48), Кривин (Т-49), Мирутин (Т-46, Т-238, Т-239, Т-241, Т-242, Т-274, Т-276, Т-277) Славутського району, Шепетівський район (Т-50, Т-51), м. Нетішин (Т-52-60, Т-73-77, Т-79-84, Т-87/1, Т-87/2, Т-89-91, Т-94-96, Т-98, Т-101, Т-102, Т-237, Т-240, Т-242, Т-244, Т-245, Т-250, Т-271-273, Т-275, Т-289-293, Т-294-297, Т-332-342, Т-345, Т-515-521, Т-524).

Рушники, вишиті в Рівненській області: Гошанський район (Т-62, Т-63), Здолбунівський район (Т-64, Т-65, Т-66, Т-67), Острозький район (Т-326), Березнівський район (Т-4810), Дубнівський район (Т-529, Т-531,

Т-533, Т-657-668, Т-673, Т-674). Рушники з Волинської (Т-68), Чернігівської (Т-69, Т-70), Вінницької (Т-71, Т-72), Івано-Франківської (Т-207, Т-208) областей.

Окрему групу складають полтавські рушники (Т-294, Т-295, Т-296, Т-297). Вишиті вони майстринею з м. Нетішина Колесник Ж. Б. в 1999 році на фабричній тканині червоними нитками (техніка: стебловий шов, рушниковий шов, гладь). Один з таких рушників експонується в експозиційній залі «Шлях хліба».

Кожен рушник виконаний певною технікою ручного вишивання.

Гладь – вид вишивки, в якій стібки щільно прилягають один до одного, суцільно покриваючи узор. Цією технікою вишиті рушники Т-42, Т-43, Т-45, Т-49, Т-50, Т-52-60, Т-62-64, Т-75, Т-237-245, Т-250, Т-271-277, Т-289-291, Т-435, Т-458, Т-464, Т-466-468, Т-481, Т-493, Т-528, Т-529, Т-531, Т-532, Т-657-660, Т-662-664, Т-666-668, Т-674.

Хрестик – точна рахункова техніка, при якій перехрещуються дві пари стібків. Хрестиком вишиті рушники Т-44, Т-46-48, Т-51, Т-61, Т-73, Т-74, Т-83, Т-87/1, Т-87/2, Т-77, Т-68-70, Т-89-91, Т-94-98, Т-101, Т-102, Т-79-82.

Низь – техніка ручного вишивання, яка характерна тим, що тло вишивають з вивороту, а кольорове заповнення деталей рисунка виконують з лиця. Такою технікою вишиті рушники Т-71, Т-76, Т-207, Т-208, Т-503, Т-638.

Зустрічається і така техніка декоративного вишивання як рушниковий шов. Спочатку на тканині малюють за допомогою трафарету контур узору і вишивають його стебловим швом, ідучи голкою зліва направо. Всі лицьові стібки в рушниковому шві йдуть управо, а стібки з вивороту – вліво і меншої довжини. На тканині утворюється ніби тоненький шнуручок, нашитий по контуру тканини. Оконтурені площі заповнюють різними швами [1, с. 193]. Декоративні властивості рушникового шва знайшли своє втілення у виробах Т-533, Т-661.

Комбінацією різних технік вишиті рушники Т-294-297, Т-65, Т-66, Т-67, Т-72, Т-84.

За своїм функціональним призначенням виділяються рушники весільні (Т-44, Т-71, Т-72, Т-87/1, Т-87/2, Т-91, Т-242, Т-337, Т-340), образкові (Т-45, Т-48-67, Т-69, Т-70, Т-73-75, Т-97), декоративні (Т-515-521).

Окрему групу складають домоткані рушники з сіл Кутки (Т-32, I пол. XX ст.; Т-33, II пол. XX ст.), Мухарів (Т-637, 1964 р.; Т-639, 1995 р.), Миньківці (Т-34), Хоровець (Т-307) Славутського району Хмельницької області, з Чернігівської (Т-35-37), Рівненської (Т-672, Т-480, Т-370) областей.

(Т-317, Т-495, хрестик) Славутського району, з міста Шепетівки (Т-309, Т-310, хрестик) Хмельницької області. Низько оздоблені вироби

Т-343, Т-344, Т-675, Т-461, рушниковим швом Т-462, низинкою та рушниковим швом Т-640.

Серед усієї кількості виробів вирізняються авторські роботи. Рушники Т-79, Т-80, Т-81, Т-82, Т-83, Т-84, Т-345 вишивала Савчук Г. В.; Т-94, Т-95, Т-96, Т-242 – Саволук Г. В.; Т-97, Т-98, Т-250 – Калініченко К. М.; Т-101, Т-102, Т-237 – Скомаровська Н. В.; Т-240, Т-244, Т-245, Т-271, Т-273, Т-289, Т-290-297, Т-515-521, Т-332-336 – Колесник Ж. Б. Вище названі майстрині проживають в м. Нетішині. Їх рушники датуються кінцем ХХ – початком ХХІ ст. Основна техніка вишивки – хрестик.

Весела гама кольорів на рушниках Федорчук В. І. з с. Мирутин Славутського району Хмельницької області. «Квітучими» можна назвати її роботи Т-238, Т-239, Т-241, Т-243, Т-274, Т-276, Т-277, виконані технікою гладь [3, с. 4]. Автор рушників Т-64-67 Юхимчук Г. П. з с. Ступно Здолбунівського району Рівненської області (гладь, низь, качалочка). Із с. Майдан Дубнівського району Рівненської області Поліщук В. С., Поліщук І. С. – автори рушників Т-529, Т-658, Т-666, Т-673 (гладь, хрестик) та Т-657, Т-662, Т-664 (гладь).

Музейні колекції не лише зберігаються. Їх вивчення сприяє підвищенню ефективності роботи музею, дає можливість безпосереднього візуального контакту з першоджерелами. Так, окремі рушники з колекції стали засобами музейної комунікації в експозиційних залах «Ткацтво», «Шлях хліба», обрамляють вишиті ікони в виставковій залі.

В рамках освітніх програм «Музей – школі», «Музей – для дошкільника» розроблені музейний урок «Рушник у житті людини», музейні заняття «Рушники з бабусиної скрині», «Таємниці ткацького ремесла» [6, с. 52]. На уроці учні знайомляться з тим, яку роль відігравали рушники у житті людини, їх видами, використанням в обрядах, звичаях та побуті українців. Музейне заняття «Рушники з бабусиної скрині» знайомить вихованців дошкільних навчальних закладів з окремими видами рушників наших прабабусь і бабусь, які є в фондовій збірці музею. На занятті «Таємниці ткацького ремесла» можна не лише побачити, а й відчутти, які на дотик домоткані рушники.

Як бачимо, тематичні збірки – не лише експонати основного фонду. Це ще й носії інформації про місце виготовлення предмета, його побутування, датування, автора, техніку виготовлення, функціонування. Це можливість вивчення творчих надбань майстринь краю і пропаганда народних умільців вишивального мистецтва, завдяки чому зберігаються народні традиції, розвивається українська національна культура.

Література

1. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник. Т. 2. / За заг. редакцією Я. П. Запаска. – Львів: «Афіша», 2000.
2. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95 – ВР.
3. Міщук О., Сердюк Л. Її покликання – творити красу // Трудівник Полісся. – 2008. – № 49. – С. 4.
4. Романчук О. Нетішинський краєзнавчий музей поповнився експонатами // Нетішинський вісник. – 1998. – № 89. – 19 листопада. – С. 3.
5. Тунцева З. П. З історії створення етнографічної колекції міського краєзнавчого музею м. Нетішин // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. – Острог, 2009. – Вип. 1. – С. 224-227.
6. Тунцева З. П. Освітній простір сучасного музею (з досвіду міського краєзнавчого музею м. Нетішина) // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. – Острог, 2009. – Вип. 2. – С. – 52-54.
7. Фурманчук Г. Й. Історія створення Нетішинського міського краєзнавчого музею // Вісник Нетішинського краєзнавчого музею. – Нетішин, 2002. – Вип. I. – С. 5-20.